EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 29.11.2024
COM(2024) 558 final

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET

om införlivandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET

om införlivandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad

1. ECN+-DIREKTIVETS BAKGRUND OCH SYFTEN

EU:s antitrustregler syftar till att säkerställa en effektiv konkurrens på den inre marknaden. I artikel 101 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) förbjuds överenskommelser mellan två eller flera företag som begränsar konkurrensen, såsom priskarteller mellan konkurrenter. Enligt artikel 102 i EUF-fördraget är det förbjudet för företag med en dominerande ställning på marknaden att missbruka denna ställning, till exempel genom att erbjuda olagliga rabatter eller tillämpa underprissättning.

Sedan 2004 har konkurrensmyndigheterna i EU:s medlemsstater (*de nationella konkurrensmyndigheterna*) haft befogenhet enligt rådets förordning (EG) nr 1/2003 ([1]) att tillämpa EU:s antitrustregler i likhet med Europeiska kommissionen.

Kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna kontrollerar efterlevnaden av EU:s antitrustregler i nära samarbete inom Europeiska konkurrensnätverket. Kommissionen undersöker vanligtvis konkurrensbegränsande förfaranden eller avtal som påverkar konkurrensen i tre eller fler medlemsstater, eller om det är ändamålsenligt för att fastställa ett prejudikat på EU-nivå. De nationella konkurrensmyndigheterna har vanligtvis goda förutsättningar att agera i fall där konkurrensen påverkas väsentligt inom deras territorium ([2]).

Genom att ge befogenheter till de nationella konkurrensmyndigheterna skapade rådets förordning (EG) nr 1/2003 ett decentraliserat system för att kontrollera efterlevnaden av EU:s antitrustregler, utan att fastställa detaljerade medel och instrument för tillämpningen av dessa regler på nationell nivå. Detta innebar att även om de nationella konkurrensmyndigheterna tillämpade samma materiella regler omfattades deras undersöknings- och beslutsbefogenheter av nationell lagstiftning.

Efter att ha samlat in erfarenheter från ett decennium med det decentraliserade systemet för efterlevnadskontroll identifierade kommissionen vissa områden som krävde ytterligare åtgärder ([3]). Den 22 mars 2017 lade kommissionen fram ett förslag till direktiv som ger medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera

---

([1]) Rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget, EGT L 1, 4.1.2003, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2003/1/oj (*förordning (EG) nr 1/2003*).

([2]) Se avsnitt 2.1 ”Fördelningsprinciper” i kommissionens tillkännagivande om samarbete inom nätverket av konkurrensmyndigheter, EUT C 101, 27.4.2004, s. 43.

([3]) Kommissionens meddelande *Tio år av antitrustregler enligt förordning 1/2003: Resultat och framtidsutsikter*, COM(2014) 453 final, 9.7.2014.

efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad ([4]).

Den 11 december 2018 antog Europaparlamentet och rådet direktiv (EU) 2019/1 ([5]) (*ECN+-direktivet*). Syftet var att säkerställa att de nationella konkurrensmyndigheterna har i) grundläggande garantier för oberoende och resurser, ii) grundläggande utrednings-, besluts- och sanktionsbefogenheter, iii) eftergiftsprogram och iv) mekanismer för ömsesidigt bistånd.

ECN+-direktivet trädde i kraft den 3 februari 2019. Medlemsländerna skulle ha införlivat ECN+-direktivet i sin nationella lagstiftning senast den 4 februari 2021.

2. RAPPORTENS OMFATTNING

Enligt artikel 35 i ECN+-direktivet ska kommissionen senast den 12 december 2024 överlämna en rapport till Europaparlamentet och rådet om införlivandet och genomförandet av direktivet. Om det är lämpligt får kommissionen se över ECN+-direktivet och vid behov lägga fram ett lagförslag.

Den här rapporten fokuserar på hur ECN+-direktivets centrala bestämmelser har införlivats i de medlemsstater som slutfört införlivandeprocessen. Den belyser de viktigaste förbättringarna som ECN+-direktivet har medfört i dessa medlemsstater och de viktigaste problem om identifierats i samband med införlivandet av direktivet. Den redogör också för den förväntade utvecklingen av rättspraxis vid Europeiska unionens domstol (*EU-domstolen*) vilken kan ha ytterligare påverkan på vissa aspekter av ECN+-direktivet.

Eftersom många medlemsstater inte införlivade ECN+-direktivet inom tidsfristen på två år är det fortfarande för tidigt att rapportera hur det har genomförts eller göra en meningsfull översyn av det.

3. KOMMISSIONENS ROLL UNDER OCH EFTER INFÖRLIVANDEPROCESSEN

3.1. Kommissionens tekniska bistånd till medlemsstaterna

Kort efter att ECN+-direktivet antagits höll kommissionen ett möte med alla medlemsstater för att diskutera bestämmelserna. Som uppföljning och under hela den nationella lagstiftningsprocessen besvarade kommissionen medlemsstaternas frågor om hur bestämmelserna i ECN+-direktivet ska tolkas. Kommissionen diskuterade också möjliga alternativ för införlivande av direktivet och gav informella synpunkter på förslag till nationella införlivandeåtgärder ([6]).

([4]) COM(2017) 142 final av den 22 mars 2017.

([5]) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad, EUT L 11, 14.1.2019, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/1/oj (*ECN+-direktivet*).

([6]) Kommissionen har till exempel rådfrågats om huruvida en nationell konkurrensmyndighets finansieringssystem är förenligt med kraven på oberoende i ECN+-direktivet (se artikel 4 och skäl 17).

3.2. Underlåtenhet att anmäla införlivandeåtgärder

Tjugotvå medlemsstater införlivade inte ECN+-direktivet inom tidsfristen på två år för ([7]). I mars 2021 inledde kommissionen överträdelseförfaranden mot dessa medlemsstater på grund av att de inte anmält införlivandeåtgärder. Under 2022 och 2023 tog kommissionen nästa steg i överträdelseförfarandena mot medlemsstater som fortfarande inte hade anmält några införlivandeåtgärder: I september 2022 överlämnade den motiverade yttranden till Estland, Luxemburg, Polen och Slovenien med anledning av dessa länders bristande införlivanden. I juli 2023 lämnade den ett motiverat yttrande till Rumänien och väckte talan mot Estland vid EU-domstolen.

I december 2023 hade alla medlemsstater, utom Estland, införlivat ECN+-direktivet. Överträdelseförfarandet mot Estland på grund av bristande införlivande pågår vid EU-domstolen ([8]).

3.3. Kommissionens bedömningar av införlivandeåtgärdernas överensstämmelse

I enlighet med sina riktlinjer för bättre lagstiftning ([9]) har kommissionen övervakat införlivandet av ECN+-direktivet i medlemsstaterna genom att göra bedömningar av de nationella införlivandeåtgärdernas fullständighet och överensstämmelse.

4. CENTRALA BESTÄMMELSER I ECN+-DIREKTIVET OCH INFÖRLIVANDE

4.1. Oberoende och resurser

Kapitel III i ECN+-direktivet säkerställer att de nationella konkurrensmyndigheterna har de nödvändiga garantierna för oberoende när de kontrollerar efterlevnaden av EU:s antitrustregler och de resurser de behöver för att utföra sitt arbete, vilket är en förutsättning för en effektiv efterlevnadskontroll av EU:s antitrustregler.

Genom artikel 4 fastställs en miniminivå av garantier för oberoende för de nationella konkurrensmyndigheterna. Det står medlemsstaterna fritt att fastställa ytterligare garantier för oberoende. I direktivet föreskrivs operativt oberoende, vilket innebär oberoende i utförandet av deras uppdrag och utövandet av deras befogenheter (se skälen 17, 18 och 22). Medlemsstaterna ska se till att de nationella konkurrensmyndigheternas personal inte begär eller tar emot instruktioner från regeringen eller någon annan offentlig eller privat enhet och avstår från handlingar som är oförenliga med deras uppdrag och befogenheter. Beslutsfattare får inte avskedas av skäl som sammanhänger med ett korrekt utförande av deras uppdrag eller ett korrekt utövande av deras befogenheter och de måste väljas, rekryteras eller utses i enlighet med tydliga och öppna förfaranden. Slutligen ska de nationella konkurrensmyndigheterna ha befogenhet att fullt ut fastställa sina prioriteringar och kunna avvisa formella klagomål av prioriteringsskäl.

([7]) Endast Danmark, Litauen, Nederländerna, Tyskland och Ungern anmälde sina nationella införlivandeåtgärder till kommissionen före (eller strax efter) den 4 februari 2021, i enlighet med artikel 34 i ECN+-direktivet.

([8]) Se mål C-577/23, kommissionen mot Estland (ECN+-direktivet).

([9]) SWD(2021) 305 final, finns på https://commission.europa.eu/document/download/d0bbd77f-bee5-4ee5-b5c4-6110c7605476_en?filename=swd2021_305_en.pdf, pages 39 and 40.

Enligt artikel 5 ska medlemsstaterna i) säkerställa att de nationella konkurrensmyndigheterna har de personalresurser och de ekonomiska, tekniska och teknologiska resurser som är nödvändiga för att de ska kunna utföra sina huvuduppgifter enligt EU:s antitrustregler och ii) bevilja dessa myndigheter oberoende när de använder den tilldelade budgeten för dessa uppgifter. I skäl 17 anges att de sanktionsavgifter som de nationella konkurrensmyndigheterna ålägger för överträdelse av EU:s antitrustregler inte bör användas för att direktfinansiera dessa myndigheter. Detta syftar till att säkerställa myndigheternas opartiskhet.

Nästan alla medlemsstater har för närvarande den miniminivå av garantier för oberoende som krävs enligt ECN+-direktivet i sin nationella lagstiftning, inbegripet en uttrycklig bestämmelse som garanterar de nationella konkurrensmyndigheternas operativa oberoende. De allra flesta medlemsstater garanterar också att de nationella konkurrensmyndigheterna har tillräckliga resurser för att utföra sina uppdrag. Det finns antingen en uttrycklig garanti i den nationella lagstiftningen, eller en underförstådd garanti eftersom den nationella konkurrensmyndigheten kan påverka vilka resurser som står till deras förfogande under budgetprocessen. Andra nationella konkurrensmyndigheter finansieras huvudsakligen genom obligatoriska avgifter från företag.

Införlivandet av detta kapitel i ECN+-direktivet har stärkt de nationella konkurrensmyndigheternas oberoende i en majoritet av medlemsstaterna. Detta har man gjort genom att införa uttryckliga bestämmelser som garanterar konkurrensmyndigheternas operativa och budgetmässiga oberoende, avskaffa tidigare ministerkontroller, införa nya regler för att förhindra intressekonflikter, stärka skyddet mot oskäligt avskedande av myndigheternas beslutsfattare och införa tydliga urvalskriterier för dessa beslutsfattare. En viktig förbättring i vissa medlemsstater är också befogenheten att fastställa prioriteringar för efterlevnadskontrollen och avvisa formella klagomål av prioriteringsskäl.

Vissa medlemsstater har infört uttryckliga bestämmelser om att den nationella konkurrensmyndigheten ska ha tillräckliga resurser för att utföra sitt uppdrag. I några medlemsstater har den nationella konkurrensmyndigheten fått ytterligare budget- eller personalresurser efter att direktivet införlivats.

Efterlevnadsbedömningarna visar dock att den nationella lagstiftningen i vissa medlemsstater gör det möjligt för statstjänstemän att delta i de nationella konkurrensmyndigheternas förfaranden.

I en medlemsstat omfattar det skydd mot oskäligt avskedande av beslutsfattare som krävs enligt artikel 4.3 i ECN+-direktivet inte alla beslutsfattare vid den nationella konkurrensmyndigheten. I flera medlemsstater definierar den nationella lagstiftningen inte tydligt vad som är godtagbara skäl för avsked, och i synnerhet inte vad som utgör ”allvarlig försummelse” som kan leda till avsked. En medlemsstat har också fastställt ytterligare ett skäl för avsked utöver dem som anges i ECN+-direktivet.

Några medlemsstater saknar ett öppet utnämningsförfarande och tydliga urvalskriterier för beslutsfattarna på sina nationella konkurrensmyndigheter.

I en medlemsstat har den nationella konkurrensmyndigheten ingen uttrycklig befogenhet att avvisa formella klagomål av prioriteringsskäl.

I några medlemsstater finns det inga garantier för att de nationella konkurrensmyndigheterna har tillräckliga resurser.

Slutligen måste de nationella konkurrensmyndigheterna i några medlemsstater inhämta regeringens godkännande när de använder sin tilldelade budget.

4.2. Utrednings- och beslutsbefogenheter

I kapitel IV i ECN+-direktivet fastställs minimikrav för de nationella konkurrensmyndigheternas effektiva befogenheter att genomföra utredningar och fatta beslut. Syftet är att säkerställa att de nationella konkurrensmyndigheterna inte hindras från att på ett effektivt sätt se till att överträdelser av EU:s antitrustregler upphör på grund av att de inte har tillräckliga befogenheter eller att deras behörighet är begränsad.

Artiklarna 6–9 säkerställer att de nationella konkurrensmyndigheterna har effektiva utredningsverktyg. Enligt artiklarna 6 och 7 har myndigheterna befogenhet att utföra oanmälda inspektioner i företagslokaler och andra lokaler. Enligt artikel 8 har de befogenhet att begära upplysningar, och enligt artikel 9 har de befogenhet att kalla företrädare för företag, företrädare för andra juridiska personer än företag och fysiska personer till förhör.

I artiklarna 10–12 fastställs minimikrav för de beslutsbefogenheter som de nationella konkurrensmyndigheterna ska ha. Enligt artikel 10 har dessa myndigheter befogenhet att konstatera en överträdelse, ålägga företaget att upphöra med överträdelsen samt ålägga strukturella och beteendemässiga åtgärder. De får också konstatera att en överträdelse har ägt rum tidigare. Enligt artikel 11 har de befogenhet att vidta interimistiska åtgärder på eget initiativ (*ex officio*). Enligt artikel 12 får de godta företags åtaganden.

När det gäller utredningsbefogenheter har nästan alla medlemsstater anpassat sin nationella lagstiftning till ECN+-direktivet. I vissa medlemsstater har detta inneburit att nya befogenheter införts, t.ex. befogenhet att utföra inspektioner i lokaler som inte är företagslokaler, utföra inspektioner med bistånd av polisen, fortsätta inspektioner i egna eller särskilt utsedda lokaler, begära upplysningar från andra juridiska och fysiska personer och kalla relevanta personer till förhör. Vissa medlemsstater har gått längre än de minimikrav som fastställs i ECN+-direktivet genom att ge de nationella konkurrensmyndigheterna befogenhet att ställa frågor vid inspektioner i lokaler som inte är företagslokaler samt att försegla sådana lokaler och relevant dokumentation.

I flera medlemsstater visar dock efterlevnadsbedömningarna att det finns vissa begränsningar i de nationella konkurrensmyndigheternas befogenhet att utföra oanmälda inspektioner i företagslokaler och andra lokaler. I de flesta fall består begränsningen i att myndigheten måste uppfylla rättsliga krav som inte överensstämmer med dem som föreskrivs i ECN+-direktivet. Vissa begränsningar har också identifierats när det gäller de nationella konkurrensmyndigheternas befogenhet att söka efter och kopiera elektroniska handlingar i företagslokaler och att fortsätta inspektionen i sina egna eller särskilt utsedda lokaler. Alla medlemsstater har inte införlivat det förhandstillstånd från en rättslig myndighet som enligt ECN+-direktivet krävs för inspektioner i lokaler som inte är företagslokaler.

I några medlemsstater är den nationella konkurrensmyndigheten dessutom förhindrad att begära upplysningar från andra fysiska och juridiska personer.

I några andra är den nationella konkurrensmyndigheten förhindrad att kalla företrädare för andra juridiska personer och/eller fysiska personer till förhör.

När det gäller beslutsbefogenheter har alla medlemsstater nu de minimibefogenheter som fastställs i ECN+-direktivet i sin nationella lagstiftning. Stora förbättringar har gjorts i vissa medlemsstater där de nationella konkurrensmyndigheterna tidigare inte hade befogenhet att ålägga beteendemässiga och strukturella åtgärder, och i några medlemsstater där de nationella konkurrensmyndigheterna inte kunde vidta interimistiska åtgärder på eget initiativ. I några medlemsstater infördes ett marknadstest i förfarandet för beslut om åtaganden. Vissa medlemsstater har använt införlivandet av ECN+-direktivet för att ge sina nationella konkurrensmyndigheter befogenhet att anta förlikningsbeslut, trots att denna befogenhet inte omfattas av direktivet.

Efterlevnadsbedömningarna visar dock att de nationella konkurrensmyndigheterna i några medlemsstater måste visa att det finns ett ”berättigat intresse” att konstatera att en överträdelse har ägt rum tidigare, vilket är ett krav som inte finns med i ECN+-direktivet.

4.3. Sanktionsavgifter och viten

Enligt kapitel V i ECN+-direktivet får de nationella konkurrensmyndigheterna ålägga företag avskräckande sanktionsavgifter.

Enligt artikel 13 får de nationella konkurrensmyndigheterna förordna om sanktionsavgifter i sina egna administrativa förfaranden eller begära att företag ska påföras sanktionsavgifter i icke-straffrättsliga rättsliga förfaranden för överträdelser av EU:s antitrustregler. Enligt denna artikel får de också ålägga sanktionsavgifter för underlåtenhet att underkasta sig utredningsåtgärder eller beslut.

I artikel 14 fastställs grundläggande parametrar som de nationella konkurrensmyndigheterna bör beakta när de fastställer bötesbeloppet. Den ger också möjlighet att ålägga företagssammanslutningar sanktionsavgifter som beräknas utifrån deras medlemmars omsättning. I artikel 15 fastställs en gemensam miniminivå för den högsta sanktionsavgift som kan påföras för överträdelser av EU:s antitrustregler. EU-länderna får införa en högre högsta sanktionsavgift.

Enligt artikel 16 ska de nationella konkurrensmyndigheterna ha befogenhet att förelägga viten för att säkerställa efterlevnaden av utredningsåtgärder och beslut.

Efter införlivandet av ECN+-direktivet har de nationella konkurrensmyndigheterna i nästan alla medlemsstater befogenhet att ålägga företag och företagssammanslutningar effektiva, proportionella och avskräckande sanktionsavgifter och viten.

Avsevärda förbättringar gjordes i ett par medlemsstater, där genomförandet av ECN+-direktivet medförde betydande förändringar i deras system för efterlevnadskontroll. Två medlemsstater gick från ett rent straffrättsligt system till ett kombinerat civil- och straffrättsligt system där sanktionsavgifter nu också kan åläggas eller bekräftas av en civilrättslig domstol. Två andra medlemsstater som redan hade efterlevnadssystem som överensstämde med direktivet tog tillfället i akt att effektivisera sina system: I en medlemsstat är den nationella konkurrensmyndigheten inte längre skyldig att vända sig till domstol, utan kan ålägga sanktionsavgifter inom ramen för sina egna administrativa förfaranden. I den andra medlemsstaten behöver den nationella konkurrensmyndigheten inte längre tillämpa ett straffrättsligt förfarande för att ålägga företag sanktionsavgifter.

Vissa medlemsstater har även höjt de högsta sanktionsavgifterna, medan andra har gjort det möjligt att ålägga sanktionsavgifter för förfarandemässiga överträdelser. I en annan medlemsstat har begreppet företag införts, och där kan sanktionsavgifter nu påföras

moderbolag och rättsliga efterträdare. I andra medlemsstater har de nationella konkurrensmyndigheterna nu befogenhet att påföra företagssammanslutningar sanktionsavgifter som beräknas utifrån deras medlemmars omsättning och ålägga en sammanslutning att kräva betalning från sina medlemmar för att täcka bötesbeloppet.

Efterlevnadsbedömningarna visar dock att vissa begränsningar kvarstår i flera medlemsstater där de nationella konkurrensmyndigheterna hindras från att ålägga förfarandemässiga sanktionsavgifter för underlåtenhet att underkasta sig utredningsåtgärder och/eller beslut eller endast kan ålägga sådana sanktionsavgifter för vissa typer av bristande efterlevnad. I en medlemsstat måste den nationella konkurrensmyndigheten dessutom först hålla en fysisk person i ledande ställning ansvarig innan den ålägger företaget sanktionsavgifter för överträdelsen. I en annan medlemsstat är den högsta sanktionsavgift som den nationella konkurrensmyndigheten kan påföra för överträdelser av EU:s antitrustregler inte förenlig med kraven i ECN+-direktivet.

4.4. Eftergift

I kapitel VI i ECN+-direktivet fastställs harmoniserade bestämmelser för nationella eftergiftsprogram. Eftergiftsprogram är ett viktigt redskap för att upptäcka karteller. Syftet är att öka rättssäkerheten för företag som vill ansöka om eftergift och därigenom se till att de har incitament att samarbeta med kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna genom att minska skillnaderna mellan de eftergiftsprogram som tillämpas i medlemsstaterna.

I artikel 17 fastställs enhetliga villkor för att bevilja befrielse från sanktionsavgifter för företag som avslöjar sitt deltagande i hemliga karteller. I artikel 18 fastställs villkoren för att bevilja nedsättning av sanktionsavgifter för företag som inte uppfyller villkoren för fullständig befrielse från sanktionsavgifter, men som lägger fram bevis som har betydande mervärde när det gäller att bevisa förekomsten av en hemlig kartell. I artikel 19 anges de allmänna villkor som måste uppfyllas av en sökande som ansöker om eftergift för att säkerställa att sökanden samarbetar fullt ut och upphör med sitt deltagande i kartellen. I artikel 20 fastställs enhetliga form-, språk- och inlämningsregler för förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet.

Genom artikel 21 införs harmoniserade bestämmelser för ”markeringar” för ansökningar om befrielse från sanktionsavgifter. Dessa förkortade ansökningar om befrielse gör det möjligt att ge företag en plats i kön för eftergift medan de samlar in de uppgifter och bevis som krävs för att uppfylla villkoren för befrielse från sanktionsavgifter. I artikel 22 föreskrivs ett system för förenklade ansökningar som gör det möjligt för sökande som har ansökt hos kommissionen om eftergift att lämna in förenklade ansökningar till de nationella konkurrensmyndigheterna i samband med samma hemliga kartell.

Slutligen fastställs i artikel 23 att nuvarande och tidigare medarbetare i företag som ansöker om befrielse ska skyddas mot administrativa och straffrättsliga sanktioner, förutsatt att vissa villkor är uppfyllda.

Alla medlemsstater har nu eftergiftsprogram som följer enhetliga regler och förfaranden. Införlivandet av ECN+-direktivet har lett till att administrativa eftergiftsprogram införts i två medlemsstater. I andra medlemsstater har eftergiftsprogrammen kodifierats i primär- eller sekundärlagstiftning. Mer allmänt har införlivandet lett till en ökad harmonisering mellan eftergiftsprogrammen i hela EU. I vissa medlemsstater har införlivandet också lett till införandet av markeringar och förenklade ansökningar. Andra medlemsstater har infört skydd mot straffrättsliga sanktioner för medarbetare i företag som ansöker om eftergift.

Alla medlemsstater har genomfört ECN+-direktivets centrala bestämmelser om eftergift. Efterlevnadsbedömningarna visar emellertid att de nationella konkurrensmyndigheterna i några medlemsstater inte hindras från att begära ytterligare information från företag efter det att de har lämnat in en förenklad ansökan och/eller inte är skyldiga att endast i undantagsfall begära en fullständig ansökan innan kommissionen har fattat beslut om huruvida den kommer att gå vidare med ärendet.

I några medlemsstater ger den nationella lagstiftningen inget skydd mot administrativa och/eller straffrättsliga sanktioner för medarbetare i företag som ansöker om eftergift, eller så kräver detta att medarbetaren även lämnar in en egen ansökan om eftergift. I en annan medlemsstat ger den nationella lagstiftningen åklagaren stort utrymme att avgöra om dessa personer ska åtalas eller bestraffas.

Ett relaterat problem är att flera medlemsstater inte specifikt kräver att de nationella konkurrensmyndigheterna säkerställer de nödvändiga kontakterna mellan de behöriga myndigheterna för lagföring eller sanktioner i sina medlemsstater och konkurrensmyndigheterna i andra medlemsstater för att garantera att medarbetarna i företag som ansöker om eftergift skyddas mot administrativa och/eller straffrättsliga sanktioner i gränsöverskridande situationer.

4.5. Ömsesidigt bistånd

Kapitel VII i ECN+-direktivet innehåller harmoniserade bestämmelser som underlättar ömsesidigt bistånd mellan nationella konkurrensmyndigheter. Sådana mekanismer för ömsesidigt bistånd gör det möjligt för de nationella konkurrensmyndigheterna att på ett effektivt sätt kontrollera efterlevnaden av konkurrenslagstiftningen utanför sina länders gränser. Därmed kan det decentraliserade systemet för efterlevnadskontroll av EU:s antitrustregler fungera som en sammanhängande helhet.

Enligt artikel 24 får tjänstemän från de nationella konkurrensmyndigheterna närvara och bistå vid inspektioner och förhör som utförs av en annan nationell konkurrensmyndighet på deras vägnar. Den ger också de nationella konkurrensmyndigheterna befogenhet att använda sina utredningsbefogenheter för att fastställa underlåtenhet att följa åtgärder och beslut som fattats av andra nationella konkurrensmyndigheter. Enligt artiklarna 25 och 26 kan de nationella konkurrensmyndigheterna be varandra att delge handlingar och verkställa beslut på deras vägnar med hjälp av ett enhetligt dokument.

I artiklarna 27 och 28 fastställs allmänna principer för samarbete, t.ex. vad gäller tillämplig lag, det enhetliga dokumentets innehåll, språkkrav, vem som ska bära kostnaderna, möjligheten att neka bistånd och hanteringen av tvister som rör begäranden om ömsesidigt bistånd.

ECN+-direktivet har stärkt samarbetet mellan nationella konkurrensmyndigheter. Det har gett dessa myndigheter en ny befogenhet att använda sina utredningsåtgärder för att fastställa underlåtenhet att följa utredningsåtgärder och beslut som antagits av andra nationella konkurrensmyndigheter. Det har också infört det ”enhetliga dokumentet”, som nu gör det lättare för nationella konkurrensmyndigheter att få sina handlingar delgivna eller verkställda i andra medlemsstater.

Efterlevnadsbedömningarna visar dock att de nationella konkurrensmyndigheterna i flera medlemsstater inte uttryckligen har befogenhet att använda utredningsåtgärder för att kontrollera efterlevnaden av utredningsåtgärder och beslut som fattats av andra nationella konkurrensmyndigheter, att begära sådant ömsesidigt bistånd eller att utbyta information

som inhämtats i detta sammanhang för att användas som bevis i deras förfaranden för efterlevnadskontroll.

I flera medlemsstater finns det antingen ingen uttrycklig befogenhet att begära delgivning av handlingar eller verkställighet av beslut av andra nationella konkurrensmyndigheter, eller så omfattas denna befogenhet av strängare villkor än de som föreskrivs i direktivet. Slutligen utesluter några medlemsstater inte möjligheten att tillämpa nationella preskriptionsfrister för beslut om sanktionsavgifter som fattas av andra nationella konkurrensmyndigheter, vilket skulle kunna hindra dessa myndigheter från att tillhandahålla det ömsesidiga bistånd som begärs.

4.6. Preskriptionsfrister

Kapitel VIII i ECN+-direktivet innehåller bestämmelser om preskriptionsfrister för de nationella konkurrensmyndigheternas påförande av sanktionsavgifter eller föreläggande av viten.

Enligt artikel 29.1 ska nationella preskriptionsfrister tillfälligt upphöra eller avbrytas så länge som förfaranden för efterlevnadskontroll rörande samma överträdelse av EU:s antitrustregler pågår vid en annan nationell konkurrensmyndighet eller vid kommissionen. Detta säkerställer att systemet med parallell befogenhet inom Europeiska konkurrensnätverket fungerar effektivt och att andra nationella konkurrensmyndigheter inte hindras från att senare utreda det aktuella agerandet eller fatta beslut.

Enligt artikel 29.2 ska medlemsstaterna säkerställa att deras preskriptionsfrister tillfälligt upphör eller avbryts så länge som deras nationella konkurrensmyndigheters beslut om sanktionsavgifter är föremål för rättslig prövning. Detta förhindrar att långdragna överklagandeförfaranden påverkar de nationella konkurrensmyndigheternas befogenhet att påföra sanktionsavgifter eller förelägga viten.

En stor förbättring som ECN+-direktivet har medfört är att alla medlemsstater nu har en bestämmelse som säkerställer att deras nationella konkurrensmyndigheter inte är förhindrade att påföra sanktionsavgifter eller förelägga viten under den tid kommissionen eller en annan nationell konkurrensmyndighet behandlar samma överträdelse.

Efterlevnadsbedömningarna visar dock att några nationella lagar är tvetydiga när det gäller huruvida avbrytandet eller det tillfälliga upphörandet omfattar alla företag som är inblandade i överträdelsen. Andra nationella lagar tillåter endast avbrytande eller tillfälligt upphörande under förutsättning att vissa åtgärder har vidtagits (t.ex. att ett förfarande formellt inletts).

4.7. Allmänna bestämmelser

Kapitel IX i ECN+-direktivet innehåller allmänna bestämmelser om de nationella administrativa konkurrensmyndigheternas roll inför nationella domstolar, parternas tillgång till ärendeakter, begränsningar av tillgången till och användningen av information samt bevisens tillåtlighet inför de nationella konkurrensmyndigheterna.

Artikel 30 säkerställer att nationella administrativa konkurrensmyndigheter har befogenhet att väcka talan vid nationella domstolar och/eller delta som svaranden i sådana mål.

Artikel 31 syftar till att begränsa användningen av vissa kategorier av upplysningar som företag lämnar till de nationella konkurrensmyndigheterna i samband med förfaranden för

efterlevnadskontroll. Genom att öka rättssäkerheten när det gäller skyddet av denna information syftar ECN+-direktivet till att säkerställa att förfarandena för efterlevnadskontroll samt eftergifts- och förlikningsprogrammen är effektiva.

Enligt artikel 31.2 har de nationella konkurrensmyndigheterna och deras personal en allmän tystnadsplikt. I artikel 31.3 begränsas tillgången till förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet och till förlikningsinlagor i relevanta förfaranden där dessa handlingar kan komma att användas, till exempel i straffrättsliga förfaranden när de nationella konkurrensmyndigheterna är skyldiga att överlämna sina ärendeakter till åklagaren. Artikel 31.4 begränsar hur parter som har fått tillgång till ärendeakten i de nationella konkurrensmyndigheternas förfarande för efterlevnadskontroll kan använda information från förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet och förlikningsinlagor. Enligt artikel 31.5 får parterna inte använda vissa kategorier av information i förfaranden vid nationella domstolar så länge den nationella konkurrensmyndighetens förfarande för efterlevnadskontroll pågår. Slutligen fastställs i artikel 31.6 särskilda villkor för utbyte av förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet mellan nationella konkurrensmyndigheter.

Artikel 32 säkerställer att alla typer av bevis är tillåtliga som bevis vid de nationella konkurrensmyndigheterna, oavsett vilken form de har och på vilket medium de lagras.

Efter införlivandet av ECN+-direktivet har de nationella konkurrensmyndigheterna i alla medlemsstater befogenhet att väcka talan vid nationella domstolar och/eller delta som svaranden i sådana mål. Efterlevnadsbedömningarna visar dock att de nationella konkurrensmyndigheterna i vissa medlemsstater inte har rätt att överklaga en nationell rättslig myndighets vägran att bevilja förhandstillstånd för inspektioner.

I alla medlemsstater omfattas de nationella konkurrensmyndigheterna och deras personal av tystnadsplikt. Dessutom fastställer den nationella lagstiftningen i alla medlemsstater vissa begränsningar för användningen av vissa kategorier av information, särskilt förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet och förlikningsinlagor.

Efterlevnadsbedömningarna visar dock att det finns vissa begränsningar. I de allra flesta medlemsstater begränsar den nationella lagstiftningen inte tillgången till förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet och förlikningsinlagor i alla relevanta förfaranden där dessa handlingar kan komma att användas. I några medlemsstater är användningen av information som erhållits från förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet och förlikningsinlagor genom tillgång till ärendeakter inte uttryckligen begränsad till de särskilda omständigheter som beskrivs i ECN+-direktivet. I vissa medlemsstater är användningen av vissa kategorier av information medan den nationella konkurrensmyndighetens förfarande för efterlevnadskontroll pågår inte heller begränsad, eller så omfattar inte begränsningen alla nationella domstolsförfaranden.

I alla medlemsstater är alla typer av bevis tillåtliga som bevis vid de nationella konkurrensmyndigheterna, oavsett vilken form de har och på vilket medium de lagras.

5. FÖRVÄNTAD UTVECKLING AV RÄTTSPRAXIS I SAMBAND MED ECN+-DIREKTIVET

Efter antagandet av ECN+-direktivet inkom ett antal begäranden om förhandsavgörande till EU-domstolen rörande skyldigheterna enligt ECN+-direktivet.

Mål C-2/23 *FL und KM Baugesellschaft och S* är en begäran från Österrike om vägledning kring huruvida den nationella lagstiftningen kan ge åklagare tillgång till och rätt att använda förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet och förlikningsinlagor. EU-domstolens dom väntas ge vägledning beträffande skyddet av förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet och förlikningsinlagor (artikel 31.3) vid samarbete mellan nationella konkurrensmyndigheter och andra tillsyns- eller åklagarmyndigheter.

De förenade målen C-258/23 till C260/23 *Imagens Médicas Integradas m.fl.*, samt målen C-132/24 *Apap m.fl.* och C-195/24 *Blueotter m.fl.*, är begäranden från Portugal om vägledning kring huruvida e-postkorrespondens kan beslagtas vid inspektioner i företagslokaler utan förhandstillstånd från en rättslig myndighet. Mål C-619/23 *Ronos* är en begäran från Bulgarien om vägledning kring huruvida grundlagsskydd kan begränsa befogenheten att ta del av chattkorrespondens i ett program på en bärbar dator som påträffas vid inspektioner av företagslokaler. Dessa avgöranden av EU-domstolen väntas ge förtydliganden om inspektionsbefogenheter (artikel 6), bevisens tillåtlighet (artikel 32) och medlemsstaternas skyldighet att utforma förfarandemässiga skyddsåtgärder på ett sätt som skapar jämvikt mellan företagens grundläggande rättigheter och skyldigheten att säkerställa att EU:s antitrustregler tillämpas på ett effektivt sätt (skäl 14).

Mål C-511/23 *Caronte & Tourist SpA* är en begäran från Italien om vägledning kring huruvida tidsfristerna för de nationella konkurrensmyndigheternas förhandsutredning av klagomål är förenliga med en effektiv tillämpning av EU:s antitrustregler. EU-domstolens avgörande kan också ta upp den inverkan sådana tidsfrister kan ha på de nationella konkurrensmyndigheternas befogenhet att fastställa prioriteringar för efterlevnadskontrollen (artikel 4.5).

Slutligen är mål C-588/24 *Imballaggi Piemontesi* en begäran från Italien om vägledning kring huruvida en nationell bestämmelse som gör det möjligt för konkurrensmyndigheten att på vissa villkor och med en välgrundad motivering förlänga de tidsfrister inom vilka förfaranden för efterlevnadskontroll ska avslutas är förenlig med skyldigheten att genomföra förfaranden inom rimlig tid (artikel 3.3).

6. SLUTSATS

Syftet med ECN+-direktivet är att ge de nationella konkurrensmyndigheterna större befogenheter att kontrollera efterlevnaden av EU:s antitrustregler genom att fastställa en miniminivå av garantier för oberoende och av utrednings-, besluts- och sanktionsbefogenheter, harmonisera eftergiftsprogram och förbättra samarbetet mellan nationella konkurrensmyndigheter. ECN+-direktivet kompletterar därmed det decentraliserade system för efterlevnadskontroll som infördes genom förordning (EG) nr 1/2003 och som gav de nationella konkurrensmyndigheterna befogenhet att kontrollera efterlevnaden av EU:s antitrustregler utan att ge dem harmoniserade tillsynsbefogenheter.

Alla medlemsstater utom en har införlivat direktivets centrala bestämmelser, även om de flesta av dem har gjort det med försening.

Kommissionen kommer att fortsätta att bedöma och övervaka medlemsstaternas efterlevnad av ECN+-direktivet och kommer att vidta lämpliga åtgärder, inbegripet överträdelseförfaranden där det är nödvändigt, för att säkerställa att det införlivas korrekt och till fullo i hela EU. Kommissionen kommer också att fortsätta att övervaka utvecklingen i medlemsstaterna på detta område i syfte att se över ECN+-direktivet när tillräcklig erfarenhet av de nya reglernas tillämpning har ackumulerats.